

VAN DE REDACTIE

De klok wordt vooruit gezet, de avonden vallen weer vroeg in. Een prachtig moment om de Nieuwsbrief uit te laten komen en de leden van wat leesstof te voorzien. Het is al weer de laatste Nieuwsbrief van dit jaar en ook dit maal zijn we tevreden over de inhoud. Wat je kunt verwachten? Wat dacht je bijvoorbeeld van de term neokolonialisme in relatie tot natuurbescherming over de Nederlandse grenzen?!

Enkele commissieleden zullen binnenkort afscheid nemen van de VTB-Nieuws commissie. Lijkt het je leuk om ons team te versterken dan horen wij dat natuurlijk graag.

BOSCERTIFICERING EN DUURZAAM BOSBEHEER

Gedurende de periode van eind 2000 en begin 2001 was "Certificering en Duurzaam Bosbeheer" het thema van de VTB-Themadiscussie. Op een zevental deelvragen konden VTB-leden reageren. Per 1 april dit jaar werd de totale ronde afgesloten.

Certificering wordt in ieder geval als een belangrijk middel gezien om tot duurzaam bosbeheer te komen. Maar, opgepast moet worden met het veralgemeniseren van boscertificering, omdat er grote verscheidenheid en diversiteit bestaat in zowel bosecosystemen als bosbeheerssystemen. De brede insteek van certificering vertaalt zich in zowel het feit dat het de gehele handelsketen ('chain of custody') en het gehele proces van productie tot aan consument bestrijkt, als ook doordat het niet alleen hout maar tevens andere bosproducten en diensten van bossen betreft.

Certificering van bos op nationaal niveau kan even betrouwbaar zijn als certificering op bosbedrijfsniveau. De transparantie van het certificeringssysteem is dan wel essentieel. Er is behoefte aan een zekere mate van flexibiliteit door de grote verscheidenheid aan lokale belangen, bosecosystemen en bosbeheerssystemen. Die soepelheid vereist

wel duidelijke richtlijnen en een goede effectieve controle door een onafhankelijke certificeerder. Door certificering op bosbedrijfsniveau is er een directe koppeling tussen duurzaamheid en beloning en hebben de 'free riders' minder kans om deregulerend te werken. Bij een nationale certificering is de afstand tussen het bosbedrijf en het nationale niveau te lang waardoor verantwoordelijken (op nationaal niveau) te weinig grip hebben op de acties in het veld.

Een probleem zit nog in de relatie tussen de mate van certificering en de boshistorie van een land. Landen beginnen het proces van certificering vanuit een verschillend punt op een schaal van ontbossing en met een verschillend belang in het huidige bosareaal, in het bijzonder het areaal natuurlijk bos. Mogen er dan toch bosproducten gecertificeerd worden als deze komen uit de conversie van bos in landbouwgronden binnen het kader van een nationale certificering in bosrijke landen?

De meerkosten van certificering moeten worden betaald door de consument ook al wordt dit gezien als de omgekeerde wereld. Deze zou eigenlijk beloond moeten worden voor een milieubewuste keuze. Kosten kunnen ook gedragen worden door de overheden en (inter)nationale NGO's. De kosten om het beheer van het bos duurzaam te maken zijn eenmalige investeringskosten en moeten naar ratio doorberekend worden naar de verschillende producten en diensten die het bos levert, en moeten dus niet alleen verwerkt worden in de houtprijzen.

Men heeft het over duurzaam bosbeheer als de bossen in vergelijkbare kwaliteit en kwantiteit behouden blijven voor toekomstige generaties. Maar niet alleen het bosecosysteem moet behouden blijven; een duurzaam beheer investeert ook in zaken die op middellange termijn van belang zijn, bijvoorbeeld scholing van personeel, veiligheid, onderhoud aan bos, wegen en gebouwen.

Of certificering wel gefaseerd ingevoerd zou mogen worden, zorgde voor uiteenlopende meningen. Aan de ene kant vindt men dat men om demotivatie tegen te gaan wel in stappen moet gaan, en dat het bosbeheer gecertificeerd mag worden ook al is dit nog niet echt duurzaam. Voorwaarde is dan wel dat er serieus gewerkt wordt aan het komen tot een duurzaam beheer, met concrete doelstellingen. Aan de andere kant is certificering wel een proces waarbij gefaseerd het areaal onder duurzaam bosbeheer kan komen, maar fasering is niet mogelijk is voor het toepassen van criteria voor duurzaam bosbeheer.

De certificeerder moet onafhankelijk zijn van het te certificeren bosbedrijf. In dit verband wordt niet alleen het FSC genoemd, maar ook de ISO raamwerken. Als meest effectief wordt gezien de controles op bosbedrijfsniveau. Als een bedrijf (of een samenwerking van bedrijven) zelf overgaat op een systeem van 'planning and control' dan kunnen zonder problemen deze audits gebruikt worden bij de onafhankelijke inspectie van de certificeerder. Er wordt overigens door sommigen duidelijk getwijfeld over de onafhankelijkheid van certificeerders t.o.v. bosbedrijven en accreditoren, omdat ze allen hetzelfde belang dienen, nl. om zoveel mogelijk bossen gecertificeerd te krijgen.

Certificering van bossen kan alleen slagen als er duidelijke voordelen voor boscijneren zijn. Tot op heden is dit nog niet het geval. Certificering werkt prijsverhogend, terwijl de prijzen van hout kunstmatig laag gehouden worden. Hierdoor blijft de marge over. Voorlopig zitten er slechts voordelen in de 'niche-markets' die stabiel en/of meer gegarandeerd zouden zijn. De overheid kan helpen door bijvoorbeeld certificering als voorwaarde te stellen bij verlening van bosconcessies of bedrijfsleningen, of bij het introduceren van minder bekende boomsoorten op de houtmarkt. Er moet meer aandacht gegeven worden aan het stimuleren van onderzoek en training in meerdere aspecten van boscertificering, maar ook in planning en implementatie van duurzaam bosbeheer.

Een gedetailleerder verslag van de themadiscussie, inclusief een uitgebreidere samenvatting vindt u op de VTB-website <http://www.tropischebossen.nl/thema>

DE STUDIEDAGCOMMISSIE

Na de laatste afhandelingen van de afgelopen studiedag op 22 juni in Utrecht en de daaropvolgende vakantie is de Studiedagcommissie zich aan het beraden op een nieuw thema voor de volgende studiedag. Daarover in de volgende nieuwsbrief meer.

Daarnaast gaat de Studiedagcommissie in samenwerking met de studievereniging van Bos- en Natuurbeheer, WSB-Sylvatica, van de Wageningen Universiteit een oriëntatiemarkt organiseren. Hierin zullen verschillende nationale en internationale organisaties die zich bezig houden met tropische bossen zich presenteren aan studenten met een tropische studie- of afstudeerrichting zodat de studenten zich een beeld kunnen vormen over wat zich afspeelt binnen hun toekomstige arbeidsmarkt.

Het doel van deze markt is dus om een brug te slaan tussen de "gevestigde orde in het werkveld" en de "nieuwe opkomende jonge garde". Op uitnodiging van de Studiedagcommissie kunnen verschillende organisaties, overheidsinstellingen en bedrijven, die werkzaam zijn in de tropische sector een standje inrichten en/of een korte presentatie houden. Kortom, de VTB levert de inhoudelijke input, WSBV-Sylvatica verzorgt de praktische organisatie en nodigt de studenten uit. Mochten er leden van de VTB

geïnteresseerd zijn om zich namens hun bedrijf of organisatie te presenteren tijdens deze oriëntatiemarkt dan kunt u contact opnemen met de Studiedagcommissie. De markt is gepland in het begin van volgend jaar in Wageningen; de exacte datum en locatie worden nog bekend gemaakt.

ALGEMENE LEDEN VERGADERING

Op 11 januari aanstaande zal de Algemene Leden Vergadering plaatsvinden in Wageningen. Noteer dit in uw agenda! De precieze locatie en het programma zullen op een later tijdstip nader bekend worden gemaakt. Eén van de activiteiten zal zijn het presenteren van het nieuwe Beleidsprogramma Biodiversiteit Internationaal (BBI).

SPREEKBUIS

Dit keer hebben we voor de Spreekbuis niet een VTB-lid benaderd die in een ver tropisch land werkzaam is, maar juist iemand die na jaren werken in de tropische bossen, zowel ter plekke als vanuit Nederland, een belangrijke stap gaat maken door zich verder op de Nederlandse bossen te richten.

Arthur Ebregt is adviseur tropische regenbossen en tot nu toe verbonden aan het Internationaal Agrarisch Centrum in Wageningen, maar gaat vanaf 10 december deels werken voor de Bosgroep Noordoost Nederland (als coördinator) en deels voor de Unie van Bosgroepen (als operationeel projectleider). Bosgroepen zijn coöperatieve verenigingen van bos- en terreineigenaren die door middel van samenwerking streven naar beter functionerende bosbedrijven en vitale bossen. Gezamenlijk vertegenwoordigen de bosgroepen ruim 140.000 ha bos- en natuurterrein.

Arthur, wat heeft je ertoe gebracht om deze stap te zetten?

Er zijn daarvoor twee belangrijke redenen te noemen: ten eerste is mijn belangstelling en ambitie om in het Nederlandse (en Europese) bos- en natuurbeheer te werken altijd groot geweest en gebleven. Wanneer ik in de tropen dennengeuren opsnoof, dan dacht ik altijd terug aan mijn tijd op de Veluwe. Ten tweede speelde mijn leeftijd ook een rol; het was nu of nooit. In dat opzicht een zeer rationele keuze in een tijd van mobiliteit.

Waar zit met name jouw ervaring m.b.t. de tropische bossen?

Mijn ervaring zit vooral in het multifunctionele beheer van de tropische bossen waarin ruimte is voor participatie van traditionele gebruikers. Het wildbeheer en de benutting daarvan heeft ook altijd mijn belangstelling gehad. Het accent heeft daarbij gelegen op Azië en Afrika. Helaas heb ik nooit iets met Latijns Amerika van doen gehad.

Wat vond je het leukste aan je werk op het IAC en kun je die ervaringen nog gebruiken in je toekomstige functie?
Dat is een lastige vraag, want er waren zoveel leuke en leerzame dingen, die altijd weer van pas zullen komen. De missies waarbij ik een project moest formuleren of evalueren heb ik altijd zeer leuk gevonden. Ik kon hierbij namelijk meestal het terrein bezoeken en kennis maken met de lokale culturen met haar tradities en gewoonten. Daarnaast had ik een zwak voor kwaliteit. Het ontwikkelen van indicatoren in die richting hadden de laatste jaren mijn belangstelling. Die ervaring kan ik elders ook gebruiken. Het omzetten van beleid in concrete projecten en programma's en het uitwerken van ideeën naar acties vond ik altijd heel uitdagend en bevredigend. Zo ook het verzorgen van cursorisch onderwijs. Dit laatste en het vertalen van beleid blijven zinvolle ervaringen, ook in de nieuwe functie.

Zie je in zijn algemeenheid een verminderde deskundige inzet voor de tropische bossen en zou de VTB daar iets aan moeten doen?

Ik denk inderdaad dat het zal afnemen: er is inmiddels veel lokale capaciteit opgebouwd. De inzet vanuit Nederland wordt meer het begeleiden op afstand en veel minder inhoudelijk. Daarnaast denk ik dat in de toekomst veel meer aandacht zal worden geschonken aan de boreale bossen in de voormalige Sovjet republieken. Daar vallen ook enorme klappen, waarvoor nochtans relatief weinig aandacht is.

Ik denk wel dat de VTB moet proberen de aandacht voor het behoud van de tropische bossen vast te houden. Het aangaan van allianties met andere, eventueel actiegerichte organisaties lijkt mij daarin zinvol. Het idee van 'valuation of forest functions' en 'ecological footprints', maar ook de relatie tropische en boreale bossen, moeten ook vanuit de VTB onder de aandacht worden gebracht.

Arthur, Bedankt. Veel succes in je nieuwe functie!

Noot van de redactie: Niet alleen Arthur Ebrecht heeft zo'n drastische stap genomen. Ook onze voorzitter Wim Dijkman heeft na ongeveer twintig jaar werk voor de Universiteit Utrecht, met ruime aandacht voor de bossen in de tropen, gekozen voor een werkterrein in Nederland, nl. bij de provincie Utrecht. Hij gaat zich o.a. bezig houden met de herinrichting van de Gelderse Vallei. Ook jij veel succes met deze uitdaging, Wim!

TROPISCHE BOSSEN: HOND IN DE POT VAN NEDERLANDS OS-BELEID??

Het unieke en interessante van de VTB is dat wij de problematiek van de tropische bossen benaderen vanuit de gebruikerskant, c.q. een sociaal-wetenschappelijke invalshoek in combinatie met een technische invalshoek: bosbouw, bosbescherming, etc. Dat brengt ons in de positie om een gefundeerde analyse te kunnen maken van de sociale en economische rechtvaardiging van bosbescherming en -ontwikkeling in de tropen. En dat is meer dan ooit nodig, zeker in de huidige Nederlandse context. Immers het Nederlandse beleid

voor ontwikkelingssamenwerking stelt vrijwel uitsluitend armoedebestrijding centraal en milieu (lees natuurlijke hulpbronnen) is daaraan ondergeschikt. Milieu wordt gezien als een randvoorwaarde, terwijl de bossenkundigen bossen definiëren als een productiemiddel, vergelijkbaar met arbeid en kapitaal.

Maar misschien is het niet het centraal stellen van armoedebestrijding dat de hond in de pot vormt voor de tropische bossen, maar de sectorale benadering in het Nederlandse OS-beleid. Immers dan komen percepties boven van de regerende elite in zuidelijke landen (en van ontwikkelingseconomen) over economische ontwikkeling. Volgens die percepties is BNP de maat voor die economische ontwikkeling en daarin wordt niet opgenomen de grote bijdrage van natuurlijke hulpbronnen aan de zelfvoorziening voor de allerarmsten, laat staan de moeilijk kwantificeerbare waarden van deze systemen voor behoud van biodiversiteit, tegengaan van erosie, regulatie van lokaal klimaat, etc. In deze bossen wonen de meest arme mensen, die weinig of geen politieke stem hebben, evenals de natuur waarvan zij leven en zij kunnen niet de keuzes beïnvloeden die in de sectorale benadering worden gemaakt.

Gelukkig hebben wij - om aan bescherming en ontwikkeling van tropische bossen te kunnen werken - nog een additionele lijst van 11 milieulanden waarmee wij bilateraal samenwerken, ook volgens de sectorale benadering. Echter, waarom zouden deze landen niet de voorkeur geven aan verbetering van kwaliteit van oppervlaktewater rond grote steden en daarmee hun drinkwater, boven het behoud en duurzaam gebruik van bossen? Het politieke hemd is immers nader dan de rok.

Om bossen op de politieke agenda te houden wordt nadrukkelijker gevraagd om de economische - en eventueel politieke - waarden ervan te kwantificeren. Er zijn vele waarden en vele verschillende instrumenten om die waarden te honoreren. Een complementaire set van instrumenten stelt ons wellicht in staat om de bossen op de politieke agenda te houden. Het gaat dan om bijvoorbeeld CO₂-vastlegging, conservation concessions, investeringen, c.q. beleggingen in teak plantages, opkopen van bossen door (internationale) trust funds, bovenop de klassieke instrumenten zoals verhandelen van duurzaam geoogste bosproducten. Die nieuwe instrumenten ontwikkelen wij dankzij internationale samenwerking en speciaal met de privé sector, inclusief de lokale NGO's. Maar leidt deze door de privé sector geleide internationale conservation strategieën niet tot een nieuwe vorm van neokolonialisme? Hoe zit het dan met ownership en duurzaamheid?

Nee, het zou moediger zijn als de Nederlandse regering bereid is om met de groep van bilaterale landen om de tafel te gaan zitten en een dialoog te voeren over de internationale verplichtingen die wij samen zijn aangegaan in de jaren negentig via de drie internationale VN-milieuconventies.

Gezamenlijk actie ondernemen en de zuidelijke landen actief steunen bij de implementatie van deze conventies, dát is pas echt een vorm van gelijkwaardige internationale solidariteit. Alleen via die weg kan je bevorderen dat op de lange duur de regeringen in zuidelijke landen de waarde van de bossen zullen erkennen en de mensen een stem gaan krijgen.

Wim Dijkman

DE COP-6: HOE VERDER?

We hebben op dit moment niet veel nieuws te melden over de voorbereidingen vanuit Nederland t.a.v. de COP-6 van de CBD, die zoals eerder is aangegeven, in Den Haag gehouden zal worden van 8 tot 26 april van het volgend jaar. In principe zou de COP-6 slechts van 8 t/m 19 april duren, maar deze zal technisch aangehouden worden tot 26 april om (indien het 'Cartagena Protocol' m.b.t. 'Biosafety' op tijd van kracht zou worden) binnen het kader van de CBD tevens de eerste vergadering te plaatsen van de landen die het Protocol m.b.t. Biosafety onderschrijven (MOP-1, betekent first Meeting of the Parties to the Protocol).

Tijdens de COP-6 worden rapporten verwacht van de 'Subsidiary Bodies' de 'Executive Secretary' van de CBD en de 'Global Environmental Facility' (GEF, het Milieufonds dat is ingesteld naar aanleiding van UNCED). Tevens zal men de uitvoering van het werkprogramma tegen het licht houden, en men zal inhoudelijke nadruk leggen op de volgende onderwerpen: biologische diversiteit van bossen; exotische soorten ('alien species that threaten ecosystems'); leefgemeenschappen en soorten; toegang tot en verdeling van de opbrengsten van de genetische bronnen; het strategische plan van de CBD, de nationale rapportages over de voortgang en de operationele modaliteiten van de Conventie. Vervolgens zal de vergadering zich binden aan een budget voor de volgende 2 jaar.

Eén van die 'Subsidiary Bodies' die moet rapporteren is de SBSTTA ('the Subsidiary Body on Scientific, Technical and Technological Advice'). Dit is tevens de belangrijkste. Artikel 25 van de Conventie creëert dit 'open-ended' intergovernmental wetenschappelijk advieslichaam dat ten dienste staat van de COP en hieraan regelmatig verslag behoort te doen over alle aspecten van zijn werk. Het heeft de functie om te inventariseren hoe het staat met de biologische diversiteit, na te gaan welke maatregelen genomen dienen te worden die in overeenstemming zijn met de Conventie en vragen te beantwoorden die de COP aan hen zou

kunnen stellen. Aanbevelingen worden door hen gedaan aan de COP.

Inmiddels heeft de SBSTTA reeds zes vergaderingen gehouden, die behalve de eerste in Parijs (1995), allemaal plaats vonden in Montreal, Canada. Ook ter voorbereiding op de COP-6 van april volgend jaar wordt er weer een (zevende) SBSTTA vergadering in Montreal gehouden (van 12 tot 19 november).

Daar zal men de voorbereidingen bespreken voor de presentatie van het Strategische Plan tijdens de COP-6, de tweede nationale voortgangsrapportages, de middelen om de uitvoering van de Conventie te ondersteunen (in het bijzonder de uitvoering van prioritaire activiteiten in de nationale biodiversiteitsstrategieën en actieplannen en verder de modaliteiten van de Conventie).

Kortom, op dit moment zijn de voorbereidingen in volle gang, maar echt inhoudelijke zaken zijn nog niet aan het licht gekomen. We houden jullie op de hoogte.

Voor dit gedeelte werd informatie gehaald van de CBD Web-site:
<http://www.biodiv.org>

TIPS

Wie wil controleren of de wetenschappelijke benaming van de plantensoort die hij of zij in handen heeft klopt, dan wel of deze soort überhaupt voorzien is van een wetenschappelijke naam kan binnenkort terecht op internet. www.sp2000.org is een site waarop informatie te vinden is over het "species 2000 project". Dit project wil een overkoepelende databank gaan bieden met daarin alle wereldwijd beschreven soorten, van schimmels tot en met hogere planten en dieren. Ondanks dat momenteel (slechts) 1,75 miljoen van de mogelijk 10 tot 100 miljoen soorten van een wetenschappelijke naam zijn voorzien, hoopt de organisatie landen die werk willen maken van hun verplichtingen uit de Conventie aangaande Biologische Diversiteit een extra instrument te bieden. Daarnaast wil het gebruikers een index bieden naar soorten-databanken wereldwijd, het opzetten van een referentie systeem ten behoeve van inventarisaties en afsluitend een totale soortencatalogus op CD-ROM.

De VTB (als studiekering van het KLV) heeft tot doel het creëren en onderhouden van een professioneel netwerk en het instellen van een dynamisch en effectief platform voor het verzamelen, kanaliseren en uitdragen van kennis en informatie over tropische bossen. Dit wil de vereniging bereiken door het stimuleren en faciliteren van contacten tussen mensen, die vanuit verschillende achtergronden en posities, geïnteresseerd zijn in duurzaam en maatschappelijk verantwoord beheer van tropische bossen.

Adres VTB: postbus 124, 6700 AC, Wageningen, info@tropischebossen.nl (ook voor info en aanmelden). **Website:** <http://www.tropischebossen.nl> **Deadline** voor het inleveren van artikelen voor de volgende nieuwsbrief is vrijdag 18 januari 2002.

Redactie VTB-Nieuws: Richard Trenning, Henk Lette Heneleen de Boo, David Koning, Marion van Schaik en Peter Gerritsen. **E-mail redactie:** nieuwsbrief@tropischebossen.nl. **Drukker:** Drukkerij Junior, Nijmegen.